

Nyilvános tájékoztatási szolgáltatások a Cseh Köztársaságban

Jelentés az állami szektor állapotáról

A jelentés olyan bőségben ismerteti tizennégy tárca és a Cseh Statisztikai Hivatal égisze alatt működő információs intézményeket (könyvtárakat) és azok szolgáltatásait, amilyenre a külföldi érdeklődőnek nincs is szüksége. Ennek ellenére azért érdemes elmélyedni benne, mert egyszersmind a fejlődési trendek megjelenítésére is alkalmas. A magunk részéről éppen rájuk szeretnénk felhívni a figyelmet.

- Úgy látszik, bizonyos konszolidáció állt be az intézményrendszerben. Jelentős mozgások csak az orvosi-egészségügyi területen mennek végbe, amiknek előidézője az egészségügy privatizálása.
- Sok információs szolgáltatást a magánszféra vett át. (Ezeket a jelentés egyébként nem ismerteti.)
- A megmaradt intézményrendszerben általában megszűnt a hierarchizáltság többszintes volta. Egyes tárcáknál (pl. az igazságügyinél) kétszintes hierarchia van érvényben.
- A tárcaközvetlen információs intézményeken kívül az általános és a szak-felsőoktatási intézmények információs központjai, szinte min-

den esetben központi könyvtárai „úszták meg” leginkább a rendszerváltozással összefüggő viharokat.

- Általában is fontosabbak lettek a könyvtárak a köz tájékoztatása szempontjából. Ez nem utolsósorban annak köszönhető, hogy nagyszabású technikai és technológiai változáson mentek át, s ezért jócskán kibővültek információ-hozzáférési lehetőségeik.

A szóban forgó jelentésnek otthon másféle haszna is van, mint a fejlődési trendek kítapogatása. Mindenekelőtt a kooperációs lehetőségekre hívja fel a figyelmet, anélkül természetesen, hogy – mint régen – erre bárkit is presszionálna. Továbbá: a különféle szolgáltatások alapítására és vitelére szervezeti, pénzügyi és módszertani ötletekkel is szolgál. Végül az Európai Unióba történő beilleszkedést segíti elő azzal, hogy bizonyos harmonizációs tennivalókra mutat rá.

/ČERNÁ, J.: Veřejné informační služby v České republice v r. 1994. = I, 37. köt. 2. sz. 1995. p. 30–36./

(Futala Tibor)

Szakképzési műhely Pozsonyban

Az IFLA kezdeményezésére 1994. november 14. és 18. között a könyvtáros- és tájékoztató képző intézmények képviselői szakképzési műhelymunkára gyűltek össze Pozsonyban. A „főszereplő” 15 közép-kelet-európai ország (köztük Magyarország) képviselőin kívül hat nyugat-európai országból érkeztek megfigyelők és szakértők erre az alkalomra. Az IFLA-t *Ian Johnson*, a képzési és továbbképzési bizottság elnöke, a műhely költségeit fedező UNESCO-t *Yves Courier*, az általános információs program szakértője képviselte. Ott volt az európai könyvtárosképző intézményeket összefogó testület, az EUCLID elnöke, *Ole Harbo* is, hogy a műhelymunka befejezése után levezesse a testület soron következő ülését. A szervezést a pozsonyi egyetem könyvtárosképző tanszéke vállalta magára.

A fent megnevezett képviselők mindegyike előadással lépett a műhely résztvevői elé. Ezeknek az előadásoknak az volt a céljuk, hogy elmélyítsék az általuk képviselt intézmények-testületek munkájával kapcsolatos ismereteket.

A műhely munkanyelve az angol volt, ámde akadtak olyan résztvevők is, akik nem tudtak angolul. Emiatt az előadások és a hozzászólások orosz nyelvű szinkron tolmácsolásáról is gondoskodni kellett. Feltehető, hogy minden közép-kelet-európai szakmai megmozdulásban és együttműködésben erre még jó ideig szükség lesz. A műhely munkáját ugyancsak nehezítette, hogy a résztvevők korántsem voltak „egyetájközöztak”. Egyesek már bejárták a nyugat-európai országok és az USA képző intézményeinek egy részét, mások viszont nem.

A műhelymunka első felében a részt vevő országok képzési helyzetét mutatták be. Kiderült, hogy ezek az intézmények felettébb változatosak: iskolák, egyetemek és tanfolyamok. Iskolarendszerű képzés egyedül Albániában nincs.

Az egyetemi könyvtárosképző tanszékek egy kivétellel bölcsészeti, filológiai, történelmi és pedagógiai karok keretében működnek. Csak Vilniusban található a tanszék a kommunikációs karon. Ismertetett tanterveik noha meglehetősen külön-

böznek egymástól, tartalmaznak egy bizonyos közös magot is. Mindez a további együttműködés szempontjából fontos. Közös vonás az is, hogy valamennyi tanszék anyagi nehézségekkel küzd. Azon tanszékek végzettjeit, amelyeken – és már vannak ilyenek – korszerű oktatás folyt, a magán-szektor sokszorta nagyobb fizetésekkel csábítja el, mint amennyit az állami, illetve többé-kevésbé az államtól függő intézményekben kínálhatnak nekik. Furcsa ellentmondás ez az állami bérpolitika szűkeklőségéből kifolyóan.

A műhelymunka második felében három szekció ülésezett. Az első kettő (*Képzési és továbbképzési szükségletek alakulása; A tanulmányi programok módosítása, és az egész életen át tartó művelődés*) valójában nagyon hasonló kérdéseket vitatott meg, a harmadik (*Regionális és nemzetközi együttműködés*) pedig vágyak és óhajok megfogalmazásában élte ki magát.

Az első két csoport munkájának konklúziói az alábbiakban foglalhatók össze:

- hiányzanak azok a komoly vizsgálatok, amelyek alapján fel lehetne becsülni a munkaerőpiac szükségletét a szakképzett könyvtárosok és tájékoztatók iránt, illetve a piac reagálásait a frissen végzettekkel kapcsolatban;
- több foglalkozásnál nem állnak rendelkezésre azok az elvárás listák, illetve nemzetközi összehasonlító munkák, amelyek lehetővé tennék a képzés tartalmának biztonságos alakítását;
- az állami szektor kiadásainak csökkentése miatt szükség volna a képzési szükségletek kielégítése végett szponzorokat találni;
- nem könnyű az új információs technológiának helyet találni a képzésben, s még nehezebb a képző intézményeket ezzel a technikával ellátni;

- kényszerítő erővel hat az olvasók-felhasználók egyes rétegeinek hitelt érdemlő megismerése, különösen ami a hátrányos helyzetűeket illeti.

Az együttműködés kérdéseivel foglalkozó szekció megállapította, hogy a térségben végbenment rendszerváltás gyakorlatilag a képző intézmények között korábban meglévő kapcsolatokat is elsorvasztotta. A „cserehallgatók” intézménye valamennyi résztvevő számára kívánatosnak tűnt, de a magyarokon kívül senki sem tudta ennek költségeit felajánlani. Többen a TEMPUS programra vetették tekintetüket, ám ennek más céljai lévén, nem remélhető tőle a hallgatók cseréjének tömeges támogatása. A szakértők azt ajánlották a „főszereplő” országoknak, hogy építsék ki a regionális együttműködés kereteit, ami ellen a románok hevesen tiltakoztak, mondván: ha egyszer egységes Európába törekszünk, ugyan miért ajánlanak a nyugati kollégák számunkra regionális karantént.

A szlovák fél nemzetközi képzési ügynökség (központ, munkaállomás) létesítésének ötletét vetette fel, amely minden résztvevőnek tetszett, ám egy ilyen koordináló, hírcserét menedzselő képződményhez sem a szlovák fél, sem más nem tudott pénzügyi támogatást megajánlani.

A műhelymunka résztvevői végül 18 pontos ajánlást fogalmaztak meg az UNESCO számára. Benne a felvetett kérdések megoldási módjai szerepelnek, itt-ott (pl. a felmérések-vizsgálatok elvégzésénél és megvitatásánál) határidő-javaslattal ellátva.

/MATTHAEIDESOVÁ, M.–ŽIBRITOVÁ, G.: Workshop o príprave knižnično-informačných špecialistov. = Knižnice a informácie, 27. köt. 4. sz. 1995. p. 187–191./

(Futala Tibor)

Hivatkozni tudás és hivatkozási etika

Beszámoló két pozsonyi felmérésről

A szellemi tulajdonvédelem fontosságát hangsúlyozandó, pozsonyi könyvtáros-kutatók kíváncsiak voltak arra, hogy

- mennyire tanulták meg a hivatkozás szabályait a frissen diplomázott egyetemi-főiskolai végzettségűek,
- a tudományos kutatók érzékelik-e a hivatkozási gyakorlat etikai vonatkozásait.

Ami a *frissen végzett* (diplomamunkájukat éppen megvédett) volt *hallgatókat* illeti: közülük 40-40 társadalomtudományi, természettudományi és műszaki végzettségűnek arra a két egyszerű kérdésre kellett válaszolnia, hogy

- ismeri-e (igen, részben, nem) a hivatkozás szabályait,
- hol tett szert a hivatkozás mesterségére (az egyetemen-főiskolán, a diplomamunkához választott konzulens segítségével, önképzéssel, másutt, illetve: nem ismerkedett meg vele).

Az eredmények: a végzettek 41%-a (a bölcsészeknél 62, a TTK-soknál 37, a műszakiaknál 22%) sajátította el a hivatkozáshoz szükséges szabályokat. „Nem ismeri őket” típusú választ a mintasokaság 13%-a adott. Közülük 5% volt a bölcsész, 17% a TTK-s, és ugyancsak 17% a műszaki. A „részben” kategória összesen 46%-ot tett ki.